

Dorpsraad Wijk aan Zee

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Ebbehout 31
1507 EA Zaandam
088-5670200
www.OD NZKG.nl

Datum: 11-03-2024

Betreft: Zienswijze op de c-NRD Groen Staal – zaaknummer 12564580

Geachte ODNZKG,

Aanleiding:

Het dorp Wijk aan Zee is als gevolg van de ligging naast de industriezone IJmond en staalbedrijf Tata Steel Nederland (TSN) één van de zwaarst belaste plaatsen qua gezondheid in Nederland (van alle woonwijken naast industrie in Nederland blijkt de IJmond het meest ongezond; bron Nivel, 2021). De Dorpsraad heeft als hoofddoelstelling bevordering van de leefbaarheid van Wijk aan Zee.

In deze volgende fase van voortraject van de MER wordt middels het voorleggen van de NRD een volgende vorm van participatie ingezet om de besluitvorming te trechteren en te stroomlijnen.

De Dorpsraad heeft kennisgenomen van dit concept-NRD en in onderstaande geven wij onze zienswijze. Bijgevoegde bijlage 'brief omwonenden en GP m.b.t. OVV-rapport' is onderdeel van deze zienswijze en daarmee zijn de daarin genoemde adviezen en maatregelen ook van toepassing op deze NRD.

De Notitie Reikwijdte en Detail (NRD) is niet compleet.

Om problemen te voorkomen, is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de NRD zo volledig mogelijk is voordat deze wordt gebruikt als basis voor verdere acties, analyses of beslissingen.

In de NRD zijn de te verwachten effecten op de gezondheid (veilige leefomgeving) niet uitgewerkt. Er is geen duidelijke redenering die onderbouwt:

1. Welke effecten onderzocht en uitgewerkt moeten worden.
2. Welke onderwerpen, varianten en welke locaties worden onderzocht.

Deze incomplete NRD brengt op een later moment vertraging met zich mee, waardoor de huidige ongezonde situatie onnodig lang in stand blijft.

Met onvolledige informatie wordt de basis gelegd voor vertraging of misverstanden en het leidt tot fouten in de uiteindelijke besluitvorming. Het achterhalen van ontbrekende data voor het maken van analyses kost kostbare tijd. Tijdverlies waardoor effectieve maatregelen (zoals sluiting van vervuilende installaties) op korte termijn uitblijven en de bestaande ongezonde situatie voor inwoners onnodig lang in stand blijft.

Deze NRD omvat niet alle benodigde informatie, waardoor wij niet in de gelegenheid worden gesteld om een grondige analyse te maken en middels een zienswijze aan te vullen waar nodig.

Als bepaalde aspecten van de reikwijdte niet worden behandeld, leidt dit tot een onnauwkeurige analyse van het onderwerp, probleem en mogelijke oplossingen. Nu wordt alleen zichtbaar wat Tata wil laten zien. Hierdoor worden belangrijke factoren die van belang zijn voor de gezondheid over het hoofd gezien. Het leidt tot verminderde effectiviteit van de oplossingen. De expertgroep IJmond constateerde onlangs dat TSN niet transparant is m.b.t. aanleveren gegevens. Wanneer TSN niet eerlijk, transparant en volledig is bij het aanleveren van data, dan kan er geen adequate Gezondheids Effect Rapportage (GER/MER) worden gedaan wat een gevaar betekent voor gezondheid en milieu. Het is belangrijk dat onafhankelijke meetwaarden (d.w.z. niet aangeleverd door TSN) de basis vormen voor de MER. Alleen met betrouwbare uitgangswaarden en berekeningen kunnen de effecten van een Groenstaalplan worden bepaald.

Wat aan de NRD in ieder geval op hoofdlijnen moet worden toegevoegd (nadere uitwerking is opgenomen vanaf pagina 4).

1. De NRD moet concreet aangeven hoe gezondheidsfactoren worden meegewogen door:
  - Het identificeren van specifieke aspecten van de gezondheid.
  - Een impactanalyse waaruit duidelijk blijkt wat de mogelijke impact van dit proces is op de gezondheid en leefomgeving, d.w.z. zowel gezondheidswinst als risico's.
  - Inzicht in het risicobeheer en de daarbij behorende maatregelen.
2. Analyse op varianten (o.a. 'plan Minnesma', en 'productieverlaging') omdat vervuulende energie-intensieve industrie in een dichtbevolkt land met dure energie ter discussie staat.
3. De NRD moet transparant zijn over welke informatie ontbreekt en wanneer deze wordt verwacht. Informatie die wordt verwacht maar nog niet beschikbaar is, maar wel essentieel is voor het begrip of de besluitvorming in de huidige fase, moet ook worden opgenomen. Dit draagt bij aan de integriteit en geloofwaardigheid van het proces en stelt belanghebbenden in staat om input te geven.
4. Essentiële toevoegingen op dit moment zijn de uitkomsten en aanbevelingen uit het:
  - Adviesrapport van de expertgroep gezondheid IJmond.
  - Geluidsonderzoek ODNZKG.
  - OVV-rapport.Want het achterhouden en/of niet meewegen van informatie en adviezen, waarbij een nadrukkelijke waarschuwing wordt afgegeven omdat de volksgezondheid in gevaar is, mag ons inziens niet. In dit concept-NRD had een bepaling moeten staan die aangeeft waarop de NRD wordt aangepast nadat de adviesrapporten zijn uitgebracht.
5. Hoe het handelt in de geest van de Omgevingswet. De Omgevingswet is heel duidelijk: *'aanzienlijke nadelige gevolgen van uitstoot moet voorkomen worden of ongedaan gemaakt worden'*. En dat kan technologisch. De vergunning en de maatwerkafspraken moeten dit reflecteren.
6. Welke wettelijke grenswaarden, gezondheidskundige advieswaarden voor luchtkwaliteit en geluidhinder worden gehanteerd en wat de huidige situatie als startpositie is en hoe het verloop zal zijn gedurende de transitie. Nu al is het van belang om kansen, knelpunten en risico's te benoemen, om te voorkomen dat de MER straks incompleet/niet volledig is/te veel onzekerheden omvat of niet aansluit op het bereiken van de afgesproken normen/advieswaarden.

Er is een integrale afweging te maken waarbij de leefomgeving én wat er op het hele terrein gebeurt wordt meegewogen, inclusief de Roadmap Plus.

TSN geeft zelf aan dat de Milieueffectrapportage (MER) zich richt op veranderingen binnen TSN en niet tot doel heeft een integrale afweging te maken op het gebied van de leefomgeving. TSN verwijst hiervoor naar de Roadmap Plus. Dat is onterecht want de Roadmap Plus bestaat (de Pellet uitgezonderd) vooral uit reguliere (onderhouds)maatregelen die Tata jarenlang heeft weten uit te stellen, ondanks verzoeken van de Dorpsraad.

Als onderdeel van de NRD, willen we benadrukken dat het geheel aan schadelijke uitstoot van de oude installaties (d.w.z. wat wel en niet met de Roadmap Plus wordt aangepakt) plus de nieuw te bouwen installaties een integraal onderdeel vormen van de bredere context waarin het HercaCless project plaatsvindt. De Roadmap Plus moet dus integraal onderdeel zijn van de NRD. De Roadmap Plus is momenteel niet expliciet genoeg en spreekt over % i.p.v. absolute reductiecijfers en het is van essentieel belang hoe absolute uitstootcijfers van deze bestaande fabrieken veranderen met HeraCless.

De gezondheids- en milieueffecten van de veranderingen van de nieuwe op de oud installaties moet in de NRD expliciet worden onderbouwd; d.w.z. wat nu en wat in een latere fase nog onderzocht en uitgewerkt gaat worden en de risico's voor gezondheid (met als voorbeeld de extra slakken die ingezet zullen worden in bijv. de Sinterlijnen). In de NRD moeten concrete controleerbare cijfers met bronvermelding van data worden opgenomen voor alle fabrieken.

De NRD moet op inhoud zijn afgestemd op de richtlijnen van de MER om geen kostbare tijd te verliezen.

Om te komen tot een eenduidig beeld van effecten op lange, middellang en korte termijn, moet een integrale afweging kunnen worden gemaakt tussen de verschillende effecten. De Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie MER) hanteert duidelijke richtlijnen voor de uiteindelijke MER ^[1]. Wij vinden dat de NRD alle inhoud moet opleveren die de volwaardige MER oplevert. De afweging van onderwerpen in relatie tot de vereisten van de MER moet zijn opgenomen in de NRD. Advies over gezondheidseffecten moet worden overgenomen van de Gezondheidsexpertgroep die onzes inziens de GezondheidsEffectRapportage (GER) onafhankelijk kan opstellen.

Effect op de leefomgeving moet worden meegenomen.

1. TSN geeft aan, in gesprekken met ondergetekenden, niet in staat te zijn om de impact van haar processen binnen het eigen bedrijventerrein te houden. Het standpunt van TSN om geen integrale afweging op het gebied van de leefomgeving is niet houdbaar. Deze moet wel worden gemaakt en er moet een einde worden gemaakt aan de ziekmakende uitstoot (waaronder Zeer Zorgwekkende Stoffen waarvoor een minimalisatieverplichting geldt).
2. Effecten moeten in samenhang worden beoordeeld. Het advies van de expertgroep gezondheid IJmond geeft (op basis van onderzoeken GGD, RIVM, Nivel) aan dat inwoners in de IJmond te maken hebben met een stapeling van schadelijke stoffen en andere factoren zoals lawaai en stank die een negatief effect op de gezondheid teweegbrengen (op o.a. slaapverstoring, misselijkheid, hoofdpijn als acute klachten naast aandoeningen zoals longkanker etc.). De expertgroep geeft aan dat de Proof Of Concept van het RIVM nog een onderschatting geeft van de negatieve gezondheidseffecten. Alleen door een integrale beoordeling kunnen effecten, maatregelen en risico's voor de leefomgeving worden beoordeeld.

De NRD moet uitgaan van de meest recente normen en advieswaarden.

1. Het is nu essentieel dat de provincie erkent dat de vergunningaanvraag niet langer los kan worden gezien van de expertise van relevante expertgroepen en de nadruk op maatwerk en gezondheid in de leefomgeving.
2. Gezien het voortdurende streven naar verbetering van de volksgezondheid en milieu-veiligheid, benadrukken wij het belang van het hanteren van de meest recente normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2021 als referentiepunt voor milieu- en gezondheidsbeoordelingen. Het is cruciaal om de lat hoog te leggen en te streven naar de hoogst mogelijke normen om de gezondheid en het welzijn van de gemeenschap te waarborgen. In de maatwerkafspraken kan de weg naar het bereiken van dit niveau worden uitgewerkt met duidelijk tijdspad, via allereerst de WHO (2005).
3. Tata dient aan te geven met een tijdsbalk wat de toekomstige jaarlijkse absolute uitstoot zal zijn per stof en ook dient met verspreidingsberekeningen worden weergegeven hoe dit zich op de meetpunten in de IJmond verhoudt tot de grenswaarden uit de WHO-normen; d.w.z. van zowel 2005 als 2021.
4. We verzoeken om een analyse naar de gezondheidseffecten (GER: Gezondheid Effect Rapportage) van de geplande locaties voor de nieuwe fabrieken en alternatieve locaties om de gezondheid minder te belasten (geluid, geur etc.).

In de NRD is onze participatiebijdrage niet opgenomen en dus is de NRD onjuist.

In paragraaf 1.4 wordt verwezen naar eerdere bevindingen in het kader van de verkenning. In paragraaf 1.4.2 Gezondheid wordt volledig voorbijgegaan aan het signaal dat door inwoners is afgegeven m.b.t. gezondheid en participatie daarover. De expertgroep gezondheid is benoemd door de staatssecretaris. Dit als gevolg van de signalen van inwoners die hebben aangegeven dat gezondheid niet het toevallige effect mag zijn van een productieproces, maar als uitgangspunt moet worden genomen. Daarmee doelen inwoners op gezondheidsveiligheid, waarbij de overheid en TSN normen en richtlijnen hanteren, rekening houdend met de stapeling van uitstoot en hinder in alle fasen.

Daarbij is met TSN en het Ministerie van IenW de afspraak gemaakt dat het advies van de expertgroep gezondheid IJmond begin 2024 de basis is voor het verdere gesprek en de te maken keuzes om gezondheidswinst te bereiken. Dit gesprek heeft nog niet plaatsgevonden en de NRD moet worden aangepast naar aanleiding van de uitkomsten van de gesprekken.

Onderstaand een nadere uitwerking van de hoofdlijnen.

Per saldo moet het beter worden m.b.t. de gezondheid.

De te hoge milieu- en gezondheidsbelasting dient permanent en substantieel omlaag te worden gebracht. Als KGF2 en HO7 sluiten dan wordt het volgens TSN beter voor gezondheid en milieu. Dit mag niet te niet worden gedaan door nieuwe fabrieken met vervuiling en door extra vervuiling bij bestaande fabrieken zoals Sinter en Hoogoven 6 (HO6) en Harsco.

Er dient een nieuwe vergunning door TSN (en Harsco) te worden aangevraagd voor wat er nieuw bijkomt aan fabrieken (DRI en EAF) inclusief wat er verandert in de verdere keten van bestaande fabrieken (Sinterfabriek, Harsco, Hoogovens en Pellet) als gevolg van de productiewijziging.

Wat er nieuw bijkomt moet uitgerust zijn met de maximaal mogelijke maatregelen en bij wat verandert in de bestaande fabrieken dient zo maximaal mogelijk worden ingezet op tegengaan van extra vervuiling (doekfilters en andere maatregelen).

Het mag niet leiden tot (extra) milieu- en gezondheidsbelasting t.o.v. dat wat sluit. De risico's en effecten moeten in de NRD onderzocht worden op:

- **Het hogere gebruik van schroot;** waar dan ook **zware kwaliteitseisen** aan dienen te worden gesteld om te voorkomen dat dit extra vervuiling met zich meebrengt in de keten bij TSN. Wereldwijd is een run op schoner schroot dus het is van belang om dit te borgen. Het RIVM heeft gewaarschuwd voor gebruik van schroot:
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2014-0117.pdf> o.a. bij recycling
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0029.pdf>.
- **De toename in staalslakken afkomstig van de EAF; vooral ook omdat deze van slechte kwaliteit zullen zijn!** EAF-slak is laagwaardig zonder praktische toepassingen. Het bevat niet gereduceerd ijzer maar ook veel milieubelastende stoffen zoals fosfor. Dit EAF-slak mag niet gestort worden en dit moet dus wel degelijk onderdeel worden van de vergunningsaanvraag.
- Als deze slakken ergens binnen de keten van Tata of Harsco worden ingezet dan zal dit (zogenaamde 'nuttig hergebruik' zoals Tata dit noemt) altijd leiden tot extra vervuiling elders in de keten.
- **De slechte erts-kwaliteit op de markt wat een feit is;** goede ertsen zijn er nauwelijks meer. Slechte kwaliteit leidt er eveneens toe dat er slak wordt geproduceerd van zeer slechte kwaliteit.
- Sinterlijnen die allen qua samenstelling **andere input en hogere productieniveaus** te verwerken krijgen. Het is belangrijk dat via de MER wordt onderzocht wat dit voor effect heeft op de uitstoot en daarmee de gezondheid. De converterslak zal wat minder worden maar de EAF daarentegen produceert veel meer slak.
- Al die sinters moeten straks (i.p.v. door 2) door **1 hoogoven** worden verwerkt, waardoor daar dan ook mogelijk weer meer en andere emissies uitkomen. Dit moet helemaal doorgerekend worden en er moeten **aanvullende maatregelen bij de sinterfabriek en hoogoven** komen.

Met bovenstaande zal het slechter kunnen worden terwijl het beduidend beter hoort te worden! **Gezondheid is afhankelijk van de kwaliteit van ertsen, schroot kwaliteit, de te treffen maatregelen plus het productieniveau met alle in bedrijf zijnde fabrieken over het hele tijdspad.** Aan al deze factoren moeten strenge naleefbare eisen en grenswaarden worden gesteld.

In de MER hoort uitgebreid te worden beschreven wat de gevolgen zijn van meer en slecht slak in de gehele keten.

Bekend dient te worden bij de Sinterlijnen, Harsco en HO6 wat voor hoeveelheden zij te verwerken krijgen en wat de jaarvrachten zijn van alle schadelijke stoffen die hierbij vrijkomen. Wanneer deze veranderde hogere Sinter-output vervolgens verderop in de keten in de Hoogoven wordt ingezet dan zal dit ook daar weer leiden tot extra uitstoot van zorgwekkende stoffen.

De KooksGasFabriek 2 (KGF2) moet in ieder geval in 2029 dicht en ook de Hoogoven 7.

Er wordt al jaren veel gesproken over de noodzaak van sluiting van de KGF2; de installatie die onder verscherpt toezicht staat vanwege de overtredingen
(<https://tata.odnzkg.nl/kooksgasfabrieken-tata-steel-onder-verscherpt-toezicht/>).

Eigenlijk lijkt het erop dat er nu een paar jaar gepraat is en er niets concreet gebeurt. Volgens TSN's eigen haalbaarheidsstudie <https://www.fnv.nl/getmedia/91110cd9-b455-4025-96e6-5387dbb8f98d/Eindrapport-klimaatneutrale-paden-Tata-Steel-Nederland-211118.pdf> zouden zowel de KGF2 als een HO in **2028** sluiten, nu is dit alweer uitgesteld naar 2029. Voor zover bekend zijn er nog geen contracten en vinden er op het terrein ook geen voorbereidingen plaats.

Sluitingsdatum van KGF2 moet hard gemaakt worden met intrekken van de vergunning per 2029. Bij goedkeuren van deze vergunning moet er daarom in staan dat de KGF2 in 2029 daadwerkelijk sluit (op blz. 12 staat 2029). Tata is zelf degene die tot nu toe treuzelt en dit mag niet worden beloofd met uitstel na 2029. Zeker niet gezien de gezondheidsproblemen die het veroorzaakt in de omgeving vanwege met name de lage diffuse schadelijke (PAK) uitstoot (zie RIVM, Proof Of Concept). Voor sluiting van de eerste Hoogoven geldt exact dezelfde datum; deze zou volgens de haalbaarheidsstudie ook sluiten in 2028.

Het risico dat TNS uitstelt betekent een vertraging in het proces en het behoud van de huidige situatie. Dit risico moet in beeld worden gebracht door:

- Onderbouw in de NRD welke voorbereidingen wanneer plaatsvinden ten einde de voortgang te kunnen monitoren.
- Welke (juridische) maatregelen zijn noodzakelijk om sluiting te garanderen.

De BBT loopt achter op wat er kan.

Met maximaal beschermen hanteren we de definitie zoals het OVV dit bedoelt met het oog op 'maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering'. Dit is niet de (immer achterhaalde) BBT die TSN als maximaal beschouwt. De OVV stelt in haar rapportage dat maximaal haalbaar volgens BBT in feite 'economische haalbaarheid' betreft.

Vorzorgsbeginsel nader uitwerken.

Hoe zien zowel TSN als de overheid het voorzorgsbeginsel en hoe gaan zij dit toepassen? Het OVV en de gezondheidsexpertgroep zijn er duidelijk in dat TSN en de overheid er alles aan moeten doen om de gezondheid niet langer te schaden.

TSN moet bij alle onderdelen en maatregelen laten zien hoe zeker het is qua werkzaamheid van de maatregelen. Het mag niet zo zijn dat er gaandeweg (tijdens de bouw) milieu en gezondheidseffecten zijn die niet zijn voorzien en die de leefbaarheid aantasten.

Dit betekent dat TSN precies beschrijft welke Elephant house, filters er zijn etc. Dit is geen bedrijfsgevoelige informatie aangezien dit niet om de productie gaat maar om mensen te beschermen en ook omdat er al veel EAF's in de wereld in bedrijf zijn. Dus welke maatregelen effectief zijn en in welke mate is bekend.

TSN dient begrijpelijk, transparant en verifieerbaar (ook voor omwonenden) te onderbouwen en te bewijzen waarom maatregelen bij de nieuwe fabrieken zullen gaan werken in de leefomgeving; bij welke buitenlandse fabrieken is gekeken en zijn de omstandigheden hetzelfde als bij ons? Dit betreft alle maatregelen: filters, geluiddempers, elephant houses, etc.

De weging (kosten)effectiviteit in relatie tot gezondheidsmaatregelen is nu een vrijbrief om niets te doen.

In de NRD beantwoordt TSN de vraag (op blz. 6):

Welke maatregelen gaan jullie treffen en wanneer om de gezondheid te waarborgen?

Wanneer in het kader van Heracless-Groen Staal maatregelen mogelijk en kosteneffectief zijn, zullen deze ook geïncorporeerd moeten worden in het ontwerp van de installaties.

TSN en de Provincie negeren hiermee de maatschappelijke verantwoordelijkheid om er alles aan te doen om de volksgezondheid niet te schaden (voorzorgsbeginsel). Een maatregel is per definitie noodzakelijk als daarmee het risico op schade voor gezondheid en milieu voorkomen kan worden. Dit sluit aan bij wat het OVV zegt over wat maatschappelijk aanvaardbaar is en het stelt dat het bedrijf aangerichte schade zou moeten betalen.

In de NRD moeten, ongeacht de kosten, alle mogelijke maximale maatregelen voor een milieuaspect (bij aangepaste of nieuwe fabrieken) worden weergegeven in een overzicht in plaats van op voorhand maatregelen niet te benoemen vanwege kosteneffectiviteit. Het begrip kosteneffectiviteit is in deze situatie niet van toepassing.

Het laten meewegen van kosten is een omissie in de NRD en de uitgangspunten vanuit de Provincie. Mede gezien ook de rapportage van de expertgroep gezondheid IJmond zou dit uitgangspunt heroverwogen moeten worden en zal gezondheidseffect leidend moeten worden.

Omgevingswet als input voor gezondheid in MER-rapportage.

De MER-opgave spreekt over *'beschrijving waarop de doelstelling ter bescherming van milieu zijn betrokken bij het plan...'*.

Wij lezen Milieu als Milieu/gezondheid aangezien ***'verbetering van gezondheid expliciet een doelstelling is van het plan van TSN'***.

De MER nieuwe stijl vraagt om beschrijving van mogelijke (aanzienlijke) milieueffecten van het plan en de voorgenomen maatregelen om schade te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. (H11 van Omgevingswet)

In de NRD moet TSN duidelijkheid geven over de wenselijke uitstootnormen die zij opgegeven heeft aan de leveranciers en in de MER moet dit worden getoetst.

In H11, punt B bij de MER in de nieuwe omgevingswet staat ook nog het volgende: *'Relevante aspecten van de bestaande milieusituatie en mogelijke ontwikkeling als het plan NIET wordt uitgevoerd'* moeten worden onderzocht'.

Dit maakt het logisch om de situatie over het gehele terrein te onderzoeken, naast de andere genoemde redenen in deze zienswijze.

Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) van verschillende scenario's voor TSN.

Het uitgangspunt zou moeten zijn dat maatregelen per definitie wenselijk zijn als daarmee het risico op schade voor gezondheid en milieu voorkomen kan worden. Het zou daarnaast goed zijn om de milieu- en gezondheidskosten en andere kosten voor de samenleving in kaart te brengen.

Zeker omdat overheidsgeld wordt gevraagd verzoeken wij een onafhankelijke MKBA te doen naar ander scenario's waardoor het staalbedrijf wel op een goede manier kan blijven bestaan: (scenario Marjan Minnesma/ omwonenden; <https://gezondheidsultimatum.nl/>) en scenario 'minder produceren, zoals vele andere Europese staalfabrieken 4 i.p.v. 7 miljoen ton staal'.

Toelichting factoren MKBA van belang voor de samenleving:

Tata veroorzaakt gezondheidsschade en daarmee verhoogde gezondheidskosten. De milieueffecten van de hoge uitstoot van fijnstof, stikstof (invloed op de bouw), PAK etc. zijn door te rekenen. Het aantal slakken neemt toe en deze kunnen bij toepassing kostbare schade toebrengen aan het milieu (zie RIVM, 2023). Het water en energieverbruik van Tata is hoog. Energieverdringing is ook een belangrijk punt; andere economische activiteiten in NL zijn niet mogelijk. Ook het niet kunnen invullen van technische banen in Nederland is een punt. Tata moest Spaanse arbeiders binnenhalen om de renovatie uit te laten voeren van de Hoogoven 6.

Maatwerkafspraken m.b.t. gezondheid en leefomgeving borgen in de vergunning.

Er is hierover in Provincie Noord-Holland een motie aangenomen "Borging maatwerkafspraken EZK-TSN in de vergunning"

(<https://ibabsonline.eu/LijstDetails.aspx?site=NoordHolland&ListId=84a8ac43-1424-48a9-8a1a-0c0bbcdf8ed&ReportId=b3a7a724-8ee7-430a-bbf1-f4adbfae77a5&EntryId=5c71137e-7f5e-413d-8449-b2aeb739f13e&searchtext=>)

Waarin Gedeputeerde Staten wordt opgeroepen (op 23-5-23) om:

- Tata te verzoeken om de maatwerkafspraken m.b.t. gezondheid en leefomgeving op te nemen in een vergunningsaanvraag.
- EZK is ook door GS verzocht waar mogelijk (de effecten van) maatwerkafspraken op de gezondheid en leefomgeving zo te formuleren dat deze opgenomen kunnen worden in de vergunningen van TSN.

In de MER dient Tata op te nemen in hoeverre en hoe het de verantwoordelijkheid neemt om alle gemaakte afspraken m.b.t. gezondheid en leefomgeving (en daarmee ook de bovenwettelijke afspraken) handhaafbaar te laten borgen in de vergunning.

Tata vergroent onvoldoende met het huidige Groenstaalplan.

In diezelfde haalbaarheidsstudie uit 2021 werd op blz. 11 onderaan, ook **de sluitingsdatum 2032 genoemd voor de tweede set van hoogoven en KGF en zelfs de volledige Sinterlijnen** (zie onderstaande figuur). Nu wordt door Tata echter niet of nauwelijks meer over vervanging en sluiting daarvan gerept. Tata is vaag en zegt nu op z'n vroegst 2035-2037 maar er zijn geen concrete plannen. Effectief komen er nieuwe fabrieken bij en de grootste vervuilende installaties (Sinterlijnen, KGF1, Harsco, HO's?, Pellet etc.) blijven doorgaan. Het risico bestaat dat deze 2^e fase van vergroening, waarbij de grootste effecten voor milieu, gezondheid en klimaat zouden worden behaald, nooit zal plaatsvinden. In deze NRD moet de 2^e fase onderzocht worden.

Een gemeenschappelijke vergunning Tata en Harsco (waar de afval verwerkt wordt).

Een MER voor alle veranderingen binnen TSN en Harsco, d.w.z. alle veranderingen moeten ook in 1 vergunning tegelijk beoordeeld worden. Een gemeenschappelijke vergunning is bovendien vanzelfsprekend omdat de operatie van Harsco voor 100 procent afhankelijk van Tata is en ook omgekeerd. Zonder Harsco kan Tata niet produceren.

- Er moet per saldo een vermindering zijn in uitstoot, stoffen en geluid.
- Afvalverwerking dient hierin te worden opgenomen gezien de grote hoeveelheid staalslakken

van slechte kwaliteit.

- Op blz. 24 staat dat *'een deel van de slakken nuttig zal zijn buiten Tata'*. Dit klopt volgens ons niet, EAF-slakken zijn een afvalstroom. Bovendien, hoeveel is een deel precies? Er staat ook niet bij dat de rest (wederom hoeveel precies?) van de slakken in de Sinter zullen worden verwerkt. De slak-samenstelling, -hoeveelheid en -stroom moet volledig duidelijk zijn voor de MER in absolute getallen.

Een integrale MER (over het gehele terrein) is van toepassing (naast eerdergenoemde redenen) omdat:

- TSN vasthoudt aan 8 miljoen ton staal (wat per definitie leidt tot meer vervuiling en dat is niet acceptabel met het oog op milieu- en gezondheidseffecten).
- Een verandering als gevolg van het Groenstaalplan (milieu- en gezondheidseffecten heeft in de productieketen over het hele terrein. Van alle afzonderlijke fabrieken op het terrein moet dan ook tot in detail worden uitgelegd in de MER wat er verandert en wat het milieueffect is m.b.t. lucht (stapeling ZZS, NOx, SOX etc), water geluid, stof, etc. De reststromen en afvalstromen veranderen en dat heeft invloed op allerlei installaties (KGFs en HO's, Sinter, Oxystaal, Pellet, walsen, Hisarna etc.) en ondernemingen op het hele terrein. De reststromen van energie aan de vuile voorkant worden gebruikt aan de achterkant. Dus wijzigingen hebben onmiddellijk invloed ook op de achterkant. De sterk toenemende aanvoer van schroot heeft ook invloed op de activiteit aan de kades en transport over het terrein. Het soort staal dat gemaakt wordt met EAF is anders; dat heeft ook gevolgen voor de achterkant.

Er dient een verplichting te komen voor een adequate verwerking van afvalproduct EAF-slak.

In de vergunning moet de verwerking van afval worden opgenomen, ook al is dit voor een derde partij (waaronder Harsco). Dit moet tegelijkertijd meegenomen worden in de vergunning. En dus ook afval (slak) dat (via Harsco) weer terugkomt naar Tata voor verwerking in de Sinterfabriek. Dit is importeren van afval; oftewel afvalverwerking wanneer er GEEN gemeenschappelijke vergunning bestaat voor Tata/Harsco. Bij een gemeenschappelijke vergunning is het intern afval.

Indien er geen gemeenschappelijke vergunning komt dan dient er tegelijkertijd een vergunning voor Harsco worden aangevraagd (en te worden beoordeeld).

Bij Harsco zullen strenge eisen moeten worden gesteld aan de input van stoffen/afvalverwerking door Harsco. Het betreft dan immers geen recycling binnen hetzelfde bedrijf. Harsco zal met een nieuwe vergunningsaanvraag aan moeten geven hoe zij de grotere hoeveelheid slechtere kwaliteit slak gaat verwerken en wat de consequenties hiervan zijn op uitstoot, stof, geluid, stank, etc. Het betekent een verandering in hun huidige processen. Er zullen maatregelen moeten worden getroffen en deze dienen beoordeeld te worden om de uitstoot te verminderen (en niet toe te laten nemen). Hiervoor is ten eerste nodig dat ook de huidige uitstoot van Harsco bekend wordt en mee wordt genomen in de MER.

Er dienen grenswaarden aan de uitstoot (EMVJ) zowel Harsco als aan de Sinter te worden gesteld en dit dient onafhankelijk te worden gecontroleerd.

De EAF-slak zal uiteindelijk in de sinterlijnen worden verbrand om er nog ijzer uit te krijgen en daar zullen zeer zorgwekkende stoffen naar de lucht vrij kunnen komen. De vervuilende sinterlijnen zouden in het voorgaande HeraCless-plan nog afgebouwd worden maar deze krijgen nu dus juist hogere stromen te verwerken, kortom meer schadelijke uitstoot. De doekfilters bij de sinterlijnen hebben niet altijd naar behoren gewerkt (en dit is nu ook nog niet bekend) en de uitkomsten hangen vooral af van de incidentele proefnemingen die Tata zelf doet bij deze fabriek.

Ondanks groenstaal-fabrieken toch de hoogovens volledig in bedrijf.

Dit is wat TSN schrijft:

*Daarna volgt een fase waarin **de nieuwe installaties volledig in bedrijf zijn** en Hoogoven 7 naar stand-by gaat en de Kooks- en gasfabriek 2 uit bedrijf wordt genomen. Ook de andere ondersteunende installaties leveren dan hulpstoffen en grondstoffen voor alleen de nieuwe installaties en Hoogoven 6. **Gedurende deze testfase is het nog mogelijk de volledige hoogovenproductie te starten wanneer dat noodzakelijk mocht zijn (blz. 31).***

Tata dient alle situaties te beschrijven waarbij het noodzakelijk is dat de HO6 en HO7 in bedrijf zijn terwijl de nieuwe installaties al **volledig** in bedrijf zijn. Ook dient de maximale duur van de testfase uitvoerig omschreven worden.

Geen extra gezondheidsschade in de bouwfase.

In de bouwfase is het van belang om inzicht te hebben in de bouwactiviteiten en in de extra manuren en verkeers-bewegingen. Dit geeft inzicht in de extra gezondheidsbelasting en daarnaast willen we de duur van deze periode weten. Wij stellen dat er geen extra gezondheidsbelasting toegestaan mag worden, ook niet in de bouwfase. Als er gezondheidswinst wordt bereikt met de Roadmap Plus of andere maatregelen mag dat niet gebruikt worden voor deze fase (eerst zuur en dan zoet is niet toegestaan).

Geen extra gezondheidsschade in de overgangsfase.

Schadelijke uitstoot (waarvoor minimalisatie geldt) en geluid zijn reeds een groot probleem en ons inziens moeten beide altijd binnen de op te leggen (gezondheid)normen blijven ook in een periode van tegelijkertijd draaien. Er dienen altijd zeer korte termijnen door de overheid moeten worden gesteld aan dubbel draaien en aan het protocol van batchgewijs proefdraaien! Dit alles dient mee te worden genomen in de MER. Als er gezondheidswinst wordt bereikt met de Roadmap Plus of andere maatregelen mag dat niet gebruikt worden voor deze fase (eerst zuur en dan zoet is niet toegestaan).

Tekst TSN:

*De transitiefase is, ook voor de verwachte milieubelasting, een complexe fase. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de samenstelling van de productgassen welke afhankelijk is van de configuratie die op dat moment in gebruik is. De samenstelling van het productgas is belangrijk voor de gebruikers hiervan, maar ook voor de milieueffecten (emissies) die hierbij optreden. **Het streven is de milieubelasting tijdens deze fase binnen de huidige vergunde normen te houden, dan wel voor deze beperkte periode aan te sluiten bij de in Nederland aanvaarde en wettelijk voorgeschreven normen (blz 31).***

Op Blz. 31 wordt gesproken over 'Streven'; binnen de vergunning blijven dient verplicht te worden gesteld!!! Een korte duur van de transitiefase moet eveneens een verplichting zijn opgenomen in een vergunning.

Afmetingen en de exacte locatie van de nieuwe fabrieken plus de afstanden tot de woonomgeving dienen precies te worden weergegeven.

Tekst TSN:

De locatie moet de juiste afmeting hebben voor de nieuwe fabrieken

Wat zijn de **maximale hoogte, breedte en lengte** van de fabrieken en welke afstanden hebben deze tot de woonomgeving? Dit moet gedetailleerd visueel weergegeven worden vanuit het perspectief Wijk aan Zee (en Beverwijk en IJmuiden).

Beschreven moet worden hoe en waarom de locatie van de verschillende fabrieken is gekozen om de omgeving zo min mogelijk overlast te bezorgen.

Ook dienen de effecten van verschillende hoogten worden weergegeven op verspreiding van geluid, stof etc.

MER kan pas worden uitgevoerd als definitieve locaties van de nieuwe fabrieken bekend zijn en de engineering afgerond is.

Er is onduidelijkheid over de locaties van de nieuwe fabrieken. Waar komt de DRI en waar komt de EAF? De uiteindelijke MER kan pas worden uitgevoerd als de definitieve locaties bekend zijn en ook pas als de engineering klaar is. Voor juiste verspreidingsberekeningen en berekenen van de geluidseffecten is dit noodzakelijk.

De geplande hoogte van de nieuwe fabrieken past niet binnen het bestaande bestemmingsplan van de gemeente Velsen.

Hiervoor zal het bestemmingsplan van gemeente Velsen gewijzigd moeten worden. Er zal dus een bestemmingsplanwijziging bij de gemeente moeten worden aangevraagd. Dit is een andere procedure. Wij willen melding van de aanvraag-wijziging ontvangen.

Het betreft de DRI die circa 100 meter hoog wordt, terwijl de bestemmingsplan locatie nu 40-60 meter hoog is. De vraag is of deze in te passen is in de omgeving d.w.z. wat zijn de consequenties voor de leefbaarheid (zie ook het volgende punt tav geluid).

De effecten van de hoge productieomvang van de EAF zijn onbekend in de gehele keten.

Een EAF van deze productiegrootte is uniek in de wereld, mede ook vanwege de combinatie van inzet van schroot en DRI. Voor zover ons bekend zijn momenteel de grootste EAF's 2,5 mton/jaar. Deze omvang, met deze combinatie van grondstoffen, is een onzekere factor zowel voor het productieproces maar zeker ook vanwege onzekerheid over emissies en geluid. Dit betekent dat bij het ontwerp en uitvoering extra maatregelen tegen emissies en geluid genomen moeten worden om zo zeker te zijn dat hetgeen vergund gaat worden niet overschreden zal worden en er later weer extra maatregelen noodzakelijk zijn (voor zover dat dan nog mogelijk is).

Daarbij, in hoeverre is de EAF als input voor de Sinter proven technology?

Bij ons weten is dit nog niet proven technology; wat is hierover bekend?

Hoe kan zo scherp mogelijk worden vergund bij de EAF?

Wat mag een EAF uitstoten en hoe wordt geluid maximaal gelimiteerd, want deze omvang en combinatie schroot en DRI is het nog niet eerder toegepast. Kortom, de BREF/BBT loopt altijd achter en is bovendien niet perse de scherpste vergunning rekening houdend met de gezondheid.

Recycling in de EAF klinkt goed maar niet met slecht schroot (zie RIVM).

Er dient alleen in de vergunning gekwalificeerd schroot te worden gebruikt. Vervuild schroot geeft risico op MVP-stoffen in het proces zoals dioxinen die vrijkomen bij een te lage verbranding (net zoals dit geldt bij de sinterlijnen) en verdere schadelijke stoffen zoals olie/zink/tin etc.

Een nabrander is nodig om dit te voorkomen. In de NRD moet staan welke schroot-soorten er gebruikt mogen worden en welke maatregelen worden getroffen ter voorkoming van schadelijke emissies en het toetsen van de schrootkwaliteit. Schrootkwaliteit moet gelimiteerd worden naar gelang de emissies die eruit komen. Het is van belang om dit in de NRD op te nemen. Ook omdat de schadelijke stoffen er verder in de keten uitkomen.

Tata dient in alle fasen bij alle installaties met absolute getallen het effect op de directe leefomgeving inzichtelijk te maken.

Daarbij is het van belang dat TSN begrijpelijk, realistisch (zonder een te rooskleurig beeld te schetsen), volledig en overzichtelijk de toekomstige uitstoot weergeeft van alle afzonderlijke fabrieksinstallaties (oud en nieuw en inclusief Harsco) in een tijdspad. Zo wordt inzichtelijk wat er in de verschillende fasen gebeurt.

Wel limitatief.

TSN wil '*niet limitatief*' zijn (o.a. blz. 42 en blz. 50); kortom Tata wil niet volledig zijn en als er iets is wat onzes inziens wel nodig is, is dat Tata wel compleet is m.b.t. milieugevolgen (schadelijke uitstoot) bij alle relevante onderdelen en ook vanwege de mogelijkheid tot productieverhoging van 7 naar 8 miljoen ton. Dus alle effecten moeten beoordeeld worden op de 8 miljoen ton staal situatie. Dus alle ZZS, Pm10 en PM2,5, SOX, NOX, geluid en geur uitstoot moet worden weergegeven. Voor geluid gaat het ook om de effecten van laagfrequent geluid.

Het RIVM ontdekte dat TSN onvolledig was met betrekking tot het opgeven van de jaarvrachten van de stoffen die het bedrijf uitstoot. Uit informatie van IL&T blijkt dat veel uitstoot-punten/diffuse bronnen/incidenten van ZZS onbekend zijn bij Tata of niet worden meegerekend. Uitgangspunt is een minimalisatie van ZZS, de WHO-norm 2005 en voor de toekomst aan te scherpen tot 2021 voor fijnstof en industrielaawaai volgens de GGD-richtlijn (conform advies GGD in geluidsonderzoek ODNZKG).

Kortom Tata zal wel limitatief moeten zijn m.b.t. het inzichtelijk maken van de impact van ALLE installaties en milieugevolgen op de omgeving; het dient alle mogelijke onderdelen van de opsomming te bevatten, niet meer en niet minder!

Tekst TSN:

Het onderzoek richt zich in ieder geval op de stoffen die in de huidige situatie als de meest kritische ervaren worden, te weten (niet limitatief) (blz. 50).

Het op te stellen MER ziet primair toe op milieugevolgen van de volgende onderdelen (niet limitatief) van het project (blz. 42):

n De DRP-EAF installaties;

n De wijzigingen bij de bestaande installaties;

n Aanpassingen aan de infrastructuur en hulpinstallatie op het terrein van Tata Steel en daarbuiten; n Aanpassingen aan installaties en activiteiten van betrokken bedrijven op het industrieterrein.

Het is nodig dat er cumulatief getoetst wordt.

Het woord 'indien nodig' moet weg; het is iets wat zeker moet gebeuren met het geheel van fabrieken. Wat hier ook mist is welke maximale maatregelen d.w.z. ter bescherming van gezondheid/milieu worden genomen bij de verschillende milieuaspecten.

Tekst TSN:

*Het milieueffect wordt per milieuaspect bepaald en vervolgens, **indien nodig**, cumulatief getoetst. Dit betreft onder andere de volgende milieuaspecten.*

Wat zijn de milieueffecten qua omvang uitstoot van met name SOX in de Oxystaal als gevolg van de verandering in staal, de extra productstroom en de milieueffecten van de (nieuwe?) panoven?

Tekst TSN:

3.3.3 (Oxy)staalfabriek. *De EAF produceert staal en zal samen met de pan-behandeling onderdeel uitmaken van de bestaande staalfabriek die daarvoor wordt aangepast. Het staal dat door de EAF geproduceerd wordt is anders dan het staal gemaakt via de hoogovens, waardoor er een **extra productstroom** bij komt in de staalfabriek. Om de juiste samenstelling van het staal te bereiken zijn in de staalfabriek extra processtappen voorzien. Één van deze installatieonderdelen is de **panoven**. In deze oven vindt onder andere homogenisering, **ontzwaveling** en legering plaats.*

Geluid is al een gezondheidsprobleem en moet minder worden.

Een van de grootste problemen m.b.t. het Groenstaal is 'geluid'. Er is nu al een hoge mate van slaapverstoring en gezondheidsbelasting als gevolg van geluidsoverlast afkomstig van het Tata-terrein. Er is geen geluidsruimte want er is nu al te veel geluid dus er moet een verbetering komen ten opzichte van de huidige situatie, we verwijzen hiervoor naar de rapportage geluid dat in opdracht is gemaakt van de OD.

In de MER moet een uitgebreid overzicht komen van alle geluidsbronnen op het terrein met exacte locatie en met soort geluid en decibel.

Er hoort hier heel duidelijk en gedetailleerd worden beschreven welke vormen van geluid (piekgeluiden, trillingen, brom, etc.) bij welke fabrieksonderdelen voorkomen en hoe dit een cumulatief effect heeft over het hele terrein (d.w.z. in combinatie met Decibel etc.).

Ook zal de invloed op geluid van veel meer (en andere kwaliteit) EAF-slak, wat elders in de keten wordt verwerkt, moeten worden meegenomen; o.a. extra geluid hierdoor bij Harsco en in de Sinter.

EAF en andere installaties wekken grote zorg m.b.t. geluid.

Van vergelijkbare EAF-fabrieken (die overigens vaak op kleinere schaal zijn ontworpen) in de wereld is bekend dat er een zeer luid geluid vandaan komt. Vooral herrie op de momenten dat deze aangaat. Er schijnt volgens experts enorme hoeveelheden beton nodig te zijn om dit geluid te kunnen weren. De maximale maatregelen zijn derhalve nodig. Het zou vooral laagfrequent geluid (50 herz) betreffen en hiervan is algemeen bekend dat dit lastig te dempen is. Uitgangspunt moet zijn dat de nieuwe fabrieken en de fabrieks-wijzigingen zero geluid produceren (in de bouwfase en daarna).

De geluidsmaatregelen direct aan de bron treffen.

Geluid gedraagt zich onvoorspelbaar en nooit zal het argument gebruikt mogen worden dat een gebouw voor een fabriek het geluid wel zal tegengaan. Als voorbeeld; als de DRI vanuit Wijk aan Zee direct achter de Oxy komt (die 80 meter hoog is) dan mag dit geen reden zijn om minder dan de maximale maatregelen te treffen bij de DRI. Bij geluid is belangrijk om bij alle fabrieken te laten zien welke allerbeste keuzes zijn gemaakt om het geluid uit te sluiten; elephant house, hoogte gebouwen aanpassen (al dan niet deels in de grond). Wanneer er geluidsvermindering wordt bereikt bij de fabrieken (zoals de HO7 en KGF2) die sluiten dan is er geen enkele reden om dit weer op te vullen en zeker ook niet om daar een voorschot op te nemen.

Hisarna vormt een extra belasting voor omgeving: lage bron (15 meter) en zeer dichtbij Wijk aan Zee.

Hisarna was de testfabriek om te bekijken of deze techniek bruikbaar is om met minder CO₂ staal te produceren. Het is vuilverbranding met niet adequaat filter en de (test)uitkomsten zijn alleen voor India. Testen voor India en de gezondheidsbelasting zijn voor hier (extra negatief lokaal effect doordat het een lage bron is).

Voor deze techniek is door TSN niet gekozen dus deze moet hier uit bedrijf (en zou niet meer mogen worden gebruikt om gevaarlijke stoffen te lozen; wat nu het geval is). Deze testopstelling dient geen enkel lokaal belang en moet dicht vanwege de milieu en gezondheidsbelasting dichtbij in de leefomgeving.

Wat gebeurt er bij normoverschrijding in de leefomgeving?

Wanneer blijkt dat TSN de toekomstige gezondheidsnormen in de leefomgeving toch wel overschrijdt; wat gaat er dan gebeuren? De omgeving heeft niets aan boetes als de vervuiling blijft doorgaan. Hoe gaat de overheid dit borgen en waarom kan de productie niet tijdelijk omlaag of onderdelen sluiten zodat het wel binnen de normen blijft en TSN produceert in een leefbare omgeving.

Onderstaande punten brengen we in vanuit mogelijke effecten op gezondheid.

Reductie CO₂.

Er wordt gesteld dat de beoogde reductie bij Tata 5 megaton CO₂ is. Dit lijkt erg veel, zeker omdat er nog steeds aardgas wordt gebruikt en waterstof onzeker is. Graag in detail aangeven hoeveel CO₂ in elke fase wordt uitgestoten bij de verschillende oude en nieuwe fabrieken en bij Vattenfall, uitgaande van aardgas en in alle 4 de fasen van de transitie.

CO₂ afvang en afvoer.

- Het is onduidelijk of Tata met de reductie ook de CO₂ bedoelt die zal worden afgevangen (CCS/CCU)?
- Betreft de afvang van CO₂ alleen de nieuwe fabrieken of ook de oude fabrieken op het terrein? Dit is belangrijk want het maakt het mogelijk voor Tata om de oude vervuilende fabrieken (Hoogovens, KGF's, Sinterlijnen) te laten doordraaien. Als dat gebeurt zullen de ziekmakende KGF's en HO nog langer de omgeving ziek maken en substantieel (stikstof, fijnstof) bijdragen aan de achtergrondconcentratie in Nederland.
- De CO₂ die wordt afgevangen wil Tata buiten beschouwing laten maar wat zijn de milieueffecten van dit proces van opvang t/m het transport van het terrein?

Tekst TSN:

Als er gekozen wordt om de CO₂ uit de DRP (bij operatie op aardgas) af te vangen, dan zal er samenwerking gezocht worden met andere partijen om deze CO₂ te laten opslaan of te hergebruiken. Het transport en opslag van CO₂ buiten de poort van Tata Steel maakt geen onderdeel uit van dit project (blz. 25).

Waternvervuiling leefomgeving

Tekst TSN:

Het bij het productieproces vrijkomende water (als reactieproduct uit de DRP en waswater) wordt behandeld in een installatie voor de verwerking van dit afvalwater (blz. 19).

Welk water wordt gebruikt? Hoe groot is de hoeveelheid afvalwater van de nieuwe fabrieken, wat wordt eraan toegevoegd qua vervuiling en waar gaat dit naar gebruik heen?

Tata dient gedetailleerd duidelijk te maken hoe het dit afvalwater schoon gaat maken; welke filtersystemen worden gebruikt? Dit om te voorkomen dat het zeewater/stranden (nog meer) vervuild raken. Het is belangrijk om dit te weten, (schoon) water wordt steeds schaarser in Nederland.

Dit is belangrijk omdat Tata jaarlijks 183 miljard water uit de Lek verbruikt en samen met grondwater 212 miljard water vervuild (met zware metalen en andere schadelijke stoffen) in het Noord-Hollands Kanaal terecht.

Saneren (vervuilde) grond onder de nieuwe fabrieken bij het Groenstaal en bij de andere scenario's
Onderzocht moet worden in welke mate er bodemvervuiling is en hoe zich dit ontwikkeld in de tijd (ook meenemen in een MKBA) en richting de omgeving (via het grondwater).

Met vriendelijke groet,

Vera van Waardenburg, Voorzitter Dorpsraad Wijk aan Zee

Emailadres: secretariaat.dorpsraadwaz@gmail.com